

INFORMACINIS PRANEŠIMAS iš ES narkotikų stebėsenos agentūros Lisabonoje

2008 M. METINĖ ATASKAITA: NEVIENODA STIMULIUOJANČIŲ NARKOTIKŲ VARTOJIMO PADĖTIS

Amfetamino ir ekstazio vartojimo tendencijos nesikeičia, bet kokaino vartojimas tebeauga

(2008 11 06, LISABONA, **NESKELBTI IKI 10.00 VAL. Vidurio Europos laiku**) Stimuliuojantys narkotikai, tokie kaip amfetaminai, ekstazis ir kokainas, yra antroje vietoje iš dažniausiai šiuo metu Europoje vartojamų narkotikų tipų – po kanapių. Kita vertus, šios grupės duomenys atskleidžia labai nevienodą minėtų narkotikų paplitimą, vartojimo tendencijas ir rinkos plėtrą. Apie tai praneša **ES Narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA)**, kuris šiandien Briuselyje pristato **2008 m. metinę ataskaitą: narkotikų problema Europoje**.

Apie 12 milijonų europiečių (15–64 metų) yra bent kartą gyvenime bandę kokainą, palyginti su 11 milijonų bandžiusių amfetaminus ir 9,5 milijono – ekstazį. Naujausi Europos mastu gaunami duomenys patvirtina ataskaitų teiginius, kad amfetaminų ir ekstazio vartojimas išlieka nepakitęs arba net mažėja, tačiau jie taip pat rodo, kad kokaino vartojimas toliau auga, nors ir nedaugelyje šalių. Taip pat šiandien pristatomas naujausias nevienodai pasiskirsčiusios Europos neteisėtų stimuliuojančių narkotikų rinkos vaizdas (žr. 4 skyriaus žemėlapij).

Amfetaminai ir ekstazis — padėtis išliko nepakitusi

Apie 2 milijonus jaunų europiečių (15–34 metų) per pastaruosius metus bandė amfetaminus, o apie 2,5 milijonus – ekstazį. Dabartinės ataskaitos duomenys rodo, kad per pastaruosius metus (nuo 2003 m.) šios amžiaus grupės amfetamino vartojimas nekinta arba mažėja (GPS-8, i; GPS-23, i, ii lentelės); vidutiniškai per metus jį vartojo 1,3 proc. jaunų suaugusiųjų. Per pastaruosius 5 metus tarp jaunų suaugusiųjų ekstazio vartojimas taip pat išliko daugiausia pastovus, nors ataskaitoje nurodoma, kad jis šiek tiek padidėjo arba sumažėjo. Vidutiniškai 1,8 proc. jaunų suaugusiųjų nurodė vartoję ekstazį per pastaruosius metus, nors šis skaičius itin įvairuoja skirtingose šalyse. Apklausų mokyklose duomenys iš **Čekijos, Ispanijos, Švedijos ir JK** rodo, kad 15–16 m. jaunuolių amfetaminų ir ekstazio vartojimas išliko nepakitęs arba esama mažėjimo tendencijos (EYE-3 lentelė).

Kokaino vartojimas tebeauga

Per pastaruosius metus apie 3,5 milijonus jaunų europiečių (15–34 metų) vartojo kokainą, o 1,5 milijono jį vartojo per pastarąjį mėnesį. 7 šalys nurodo, kad naujausių apklausų duomenimis (2005–07 m.), kokaino vartojimas per pastaruosius metus augo (5 skyriaus 5 lentelė; GPS-14, i lentelė). **Danijoje, Ispanijoje, Airijoje, Italijoje ir JK**, šalyse, kuriose kokaino vartojimas itin paplitęs, šį narkotiką per pastaruosius metus vartojo apytikriai 3–5.5 proc. jaunų suaugusiųjų. Taip pat auga asmenų, kurie kreipiasi gydytis dėl priklausomybės nuo kokaino, skaičius. Nuo 2002 m. iki 2006 m. naujų klientų, kurie kreipiasi dėl gydymosi, skaičius išaugo apytikriai nuo 13 000 iki beveik 30 000 (TDI-1, ii lentelė). 2006 m. **EMCDDA** buvo užregistruota, kad nuo kokaino mirė apie 500 asmenų (žr. toliau duomenis apie konfiskavimą).

Pasiskirsčiusi Europos stimuliuojančių narkotikų rinka – reikalingas visapusiškas atsakas

Šiuo metu Vakarų ir Pietų Europos neteisėtų stimuliuojančių narkotikų rinkoje dominuoja kokainas, o visur kitur jo vartojimas ir pasiūla išlieka maži. Daugelyje šiaurės, vidurio ir rytų valstybių narių, ypač 2004 m. į ES įstojusių šalių, amfetaminas akivaizdžiai išlieka dominuojantis stimuliuojantis narkotikas (4 skyriaus žemėlapis). Metamfetaminas, kuris yra daugiausiai problemų už Europos ribų keliantis narkotikas, **Europos Sąjungoje** daugiausia vartojamas **Čekijos Respublikoje** ir **Slovakijoje**, bet apie jo pasiūlą ir vartojimą retkarčiais praneša ir kitos šalys.

Dėl aplinkybių, kuriomis vartojami abu narkotikai, panašumo ir panašių jų vartojimą paaiškinančių priežasčių kokainas ir amfetaminas gali būti tam tikru mastu laikomi Europos neteisėtų narkotikų rinkos konkuruojančiais produktais. Skirtingų narkotikų, kurie gali tiek pat dominti vartotojus, sąveika lieka svarbi tyrimo sritis, – sako **EMCDDA vadovas Marcelis Reimenas**. – „Dabartinė pasiskirsčiusios rinkos padėtis rodo, kad užuot sutelkę dėmesį į atskirus narkotikus, mes turime imtis visapusiškų priemonių dėl stimuliuojančių narkotikų. Kyla pavojus, kad sumažinus vieno narkotiko prieinamumą, jo vartotojai pradės vartoti kitą narkotiką.“

Taip pat šioje ataskaitoje...

KANAPĖS: daugiau požymių, rodančių, kad jų populiarumas gali mažėti

Beveik ketvirtadalis visų europiečių, arba 71 milijonas (15–64 metų) asmenų, yra bent kartą gyvenime bandę kanapes, o apie 7 proc. (23 milijonus) jas bandė per pastaruosius metus, todėl jos tebėra Europoje dažniausiai vartojamas neteisėtas narkotikas. Kita vertus, kai kuriose svarbiose rinkose, teigia **EMCDDA**, dabar daugėja požymių, rodančių, kad šio narkotiko populiarumas mažėja, o tai patvirtina analizės, pateiktos pernykštėje *Metinėje ataskaitoje*, teiginiai.

Nustatyta, kad pastaruosius metus kanapes vartojo apie 17,5 milijonus jaunų europiečių (15–34 metų). Naujausi nacionalinių apklausų apie šios grupės kanapių vartojimą duomenys rodo, kad jis išlieka nepakitęs arba net mažėja daugumoje duomenis pateikusių šalių (3 skyriaus 4 lentelė; GPS-4, i lentelė); per pastaruosius metus vidutiniškai narkotikus vartojo 13 proc. jaunų suaugusių europiečių. 15 metų moksleivių stipriųjų kanapių vartojimo bent kartą gyvenime tendencija **ES** šalyse taip pat atrodo nesikeičianti arba mažėjanti (HBSC apklausos*; EYE-4 ir EYE-5 lentelės). Kaip parodo gyventojų apklausos, **JK**, šalyje, kuri visada išsiskyrė aukštu kanapių vartotojų skaičiumi, pastebima nuolatinio narkotikų vartojimo, ypač jaunesnio amžiaus grupėse, mažėjimo tendencija (GPS-10 lentelė).

Nuolat ir intensyviai kanapes vartojančiųjų skaičių kitimo tendencijos gali kisti nepriklausomai nuo kanapių paplitimo visų kitų gyventojų grupėje, – sako **EMCDDA direktorius Wolfgangas Götzas**. Nustatyta, kad Europoje apie 4 milijonus suaugusiųjų (15–64 metų) kanapes vartoja kasdien arba beveik kasdien. Pastebėta, kad iš 160 000 2006 m. nurodytų naujų atvejų, kai reikalingas gydymas dėl priklausomybės nuo narkotikų, kanapių vartotojai sudarė antrąją didžiausią grupę (28 proc.) po heroino vartotojų (35 proc.) (TDI-2, i lentelė).

PASIŪLA: DINAMIŠKOSE RINKOSE REIKALINGAS DINAMIŠKAS ATSAKAS

Narkotikų pasiūla Europai ir pačioje Europoje palaipsniui kinta, – sako **Wolfgangas Götzas**, – rinkos naujovės kelia svarbių iššūkių esamoms kontrolės ir visuomenės sveikatos strategijoms. Tarp reikšmingų naujovių galima paminėti didėjančią naminių kanapių gamybos visoje Europoje svarbą; padidėjusį pranešimų apie sintetinių opioidų nukreipimą ir neteisėtą gamybą skaičių, klestinčią interneto rinką, reklamuojančią „teisėtus narkotikus“ ir medicinos produktus; sintetinių narkotikų gamybos poveikį aplinkai. Taip pat šiuo metu dėmesys skiriamas kokaino kontrabandai per Vakarų Afriką ir pastangoms, kurias tarptautinė bendruomenė deda šiam regionui paremti.

Kokaino kontrabanda: Vakarų Afrika, regioninis centras, ir nauja veikla Rytų Europoje

Nustatyta, kad beveik ketvirtis kokaino kontrabandos į Europą 2007 m. buvo atgabenta per **Vakarų Afriką** (Jungtinių Tautų Narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras (UNODC), 2008 m.), kuri pastaruosiu metu tapo regioniniu kokaino kontrabandos centru. Kokainas į Europą patenka daugeliu kelių, tačiau **Karibų šalis** išlieka svarbia kokaino tranzito zona. Kita vertus, manoma, kad nepaprastai išaugus kontrabandos

gabavimo per Vakarų Afriką galimybės, lengviau tapo gauti kokaino ir jis Europoje atpigo, o taip pat padidėjo **Iberijos pusiasalio**, kaip platinimui ES skirto kokaino įvežimo vietas, vaidmuo. Iš 121 tonos kokaino, kuris buvo konfiskuotas Europoje 2006 m., 28 proc. konfiskuota **Portugalijoje** ir 41 proc. **Ispanijoje**. (Šiuos skaičius galima palyginti su atitinkamais 2005 m. skaičiais – 17 proc. ir 46 proc.). 2006 m. Europoje kokainas buvo konfiskuotas 72 700 kartų, daugiau kaip pusę kartų – **Ispanijoje** (58 proc.) ir **Portugalijoje** (2 proc) (SZR-9, SZR-10 lentelės).

Naujausi pranešimai apie kokaino importavimą per **Rytų Europos šalis (Bulgariją, Estiją, Latviją, Lietuvą, Rumuniją ir Rusiją)** taip pat byloja apie atsiradusius naujus kontrabandos kelius. Kadangi kokaino kontrabanda toliau didėja, daugiau pastangų dedama jam konfiskuoti. Lisabonoje įkurtas Jūrų prekybos narkotikais analizės ir operacijų centras (MAOC-N) vaidina svarbų vaidmenį, siekiant sustabdyti kokaino kontrabandą per Atlanto vandenyną, o naujojo Kovos su narkotikais koordinavimo centro (CECLAD-M) Tulone paskirtis – kovoti su kontrabanda Viduržemio jūros regione (*Centre de Coordination de la Lutte Anti-Drogue en Méditerranée*).

Naminių džiovintų kanapių gamybos masto nustatymas – daugiausia neaiškumų

Šiandien taip pat skiriamas dėmesys naminių kanapių gamybai Europoje, o valstybių narių pranešimai rodo, kad ji nebegali būti „laikoma nedidelio masto“. Kanapių derva – daugiausia iš Maroko – visada buvo pagrindinis produktas daugelyje ES šalių. Tačiau naminė kanapių gamyba Europoje nuo praėjusio amžiaus paskutiniojo dešimtmečio pradžios iki vidurio augo, o kai kurios šalys dabar nurodo, kad nuo dervos buvo pereita prie vietoje auginamų kanapių. Europoje 2006 m. buvo konfiskuota apie 2,3 milijonus kanapių žolės vienetų.

Daugelis Europos šalių dabar pateikia duomenis apie vietinę kanapių gamybą – nuo nedidelio kiekio kanapių auginimo asmeninėms reikmėms iki didelių plantacijų komerciniais tikslais. Vietinė gamyba yra reikšmingas iššūkis teisėsaugos institucijoms, nes ji nesusijusi su tarptautine kontrabanda ir gamybos vietas yra arti vartotojo, todėl jas palyginti lengva paslėpti. Atkreipdama dėmesį į tai, kad trūksta šios srities duomenų, **EMCDDA** pradėjo tyrimą, kad būtų nustatytas naminiu būdu gaminamų džiovintų kanapių mastas ir proporcinė rinkos dalis.

Daugiau kaip 200 psichoaktyviųjų medžiagų reklamuojama interneto parduotuvėse

EMCDDA praneša, kad 2008 m. atlikus nedidelę 25 interneto parduotuvių apklausą, nustatyta, kad mažmenine prekyba užsiimančiose interneto parduotuvėse reklamuojama daugiau kaip 200 psichoaktyviųjų medžiagų. Daugeliui iš šių medžiagų, kurios yra netiesiogiai reklamuojamos kaip „teisėti narkotikai“, kai kuriose šalyse taikomi tie patys įstatymai kaip kontroliuojamiems narkotikams ir gali būti taikomos bausmės. Kadangi yra mažai pavyzdžių, rezultatus reikia vertinti atsargiai, bet daugiausia nustatytų parduotuvių yra **JK** ir **Nyderlanduose**, mažiau – **Vokietijoje** bei **Austrijoje**. Duomenys rodo, kad mažmenine šių produktų prekyba užsiimančių interneto parduotuvių skaičius auga ir jos greitai prisitaiko prie naujų pastangų kontroliuoti rinką.

Tarp dažniausiai parduvinėjamų vadinamųjų „teisėtų narkotikų“ galima paminėti kvaitulinį šalaviją (*Salvia divinorum*); puošniąją vožtę (*Mitragyna speciosa*); gumbinį vijikį (*Merremia tuberosa*); gyslotąjį vyklį (*Argyreia nervosa*); haliucinogeninius grybus ir pačias įvairiausias „vakarelių tabletes“, kurios parduvinėjamos kaip ekstazių pakaitalas (MDMA). Dažnai skelbiama, kad pagrindinė sintetinių „vakarelių tablečių“ sudedamoji medžiaga yra benzilpiperazinas (BZP), bet šiose tabletėse gali būti įvairiausių augalinės medžiagos, pusiau sintetinės arba sintetinės medžiagos. **EMCDDA** BZP rizikos įvertinimas lėmė, kad 2008 m. kovo mėn. buvo priimtas sprendimas šalims per 1 metus užtikrinti šio narkotiko kontrolę. Kai kurios šalys taip pat pradėjo kontroliuoti kvaitulinį šalaviją *Salvia divinorum* ir (arba) pagrindinę jo aktyviąją medžiagą *Salvinorine A*.

EMCDDA vadovas Marcelis Reimenas sako: „Tie, kurie verčiasi neteisėtų narkotikų gamyba, kontrabanda ir pardavimu, yra kūrybingi, ryžtingi ir pasiruošę pasinaudoti bet kokia galimybe plėsti savo rinką. Tai gali lemti, kad bus naudojama nauja technologija arba pasinaudojama socialinėmis problemomis kai kuriose besivystančio pasaulio dalyse. Mūsų politika turi būti tiek pat kūrybinga, jei mes norime neatsilikti nuo besivystančios rinkos, kuriai mažai terūpi ta kaina, kurią sumokės žmonės, bendruomenė arba aplinka“.

» » » »

Paskelbta šiandien: narkotikai ir pažeidžiamos jaunų žmonių grupės

ES valstybės narės, vykdydamos savo narkotikų ir socialinę politiką, vis didesnę pirmenybę teikia pažeidžiamų žmonių grupėms, siekdamos sumažinti grėsmę, kurią kelia narkotikų vartojimas, ten, kur jis yra labiausiai paplitęs. Tačiau kad šie geri ketinimai būtų įgyvendinti, turi būti teikiama daugiau paslaugų. EMCDDA šiandien pateikdama apžvalgą teigia, kad kai kurios pažeidžiamų jaunų žmonių grupės (pavyzdžiui, vaikai globos institucijose, benamiai jauni žmonės, nebaigę mokyklos jaunuoliai arba mokiniai, praleidinėjantys pamokas) yra labiau linkę pradėti vartoti narkotikus negu dauguma bendraamžių ir gali greičiau pasiekti tą narkotikų vartojimo etapą, kai dėl jų vartojimo kyla problemų. Žinojimas, kokios yra šių pažeidžiamų grupių charakteristikos ir kur jas galima rasti, gali būti svarbus pirmasis žingsnis įgyvendinant narkotikų prevencijos strategijas ir intervencijas. Narkotikų vartojimas gali būti viena iš pažeidžiamų grupių elgesio formų, verčianti vykdančią narkotikų politiką atsižvelgti į daugelį socialinių veiksnių, kurie gali apsunkinti priklausančiųjų šioms grupėms sveikatos problemas, jas pranašauti arba pagreitinti. Šiandieninė apžvalga skirta geriausios praktikos pavyzdžiams.

Santrauka 23 kalbomis <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Pastabos:

2008 m. *metinėje ataskaitoje* pateikti duomenys yra 2006 m. arba paskutinių metų, kuriais turima informacijos, duomenys.

Šiame pranešime paminėtus skaičius ir lenteles galima rasti 2008 m. *Statistikos biuletenyje*

<http://www.emcdda.europa.eu/stats08>

Informacija ir nuorodos į visus *Metinės ataskaitos* veikalus, informacinius pranešimus, paslaugas ir renginius pateikiama adresu: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2008/annual-report>

* Tarptautinė moksleivių sveikatos ir gyvenamosios aplinkos apklausa (HBSC) <http://www.hbsc.org>